

GIÁ BÁN	
ĐÔNG-PHÁP	NGOẠI-QUỐC
Một năm - 1,00	1,50
Sáu tháng - 0,50	0,75
Ba tháng - 0,25	0,37

Mua báo phải trả tiền trước.
Thưa và mua báo gửi cho H. TRẦN
ĐÔNG-PHÁP - 41 đường Quảng cáo
vào phòng in, đường Ngô Quyền.

TIENG-DAN

LA VOIX DU PEUPLE
Mỗi tuần xuất bản hai kỳ thứ tư và thứ bảy

Người trong xã hội
ai cũng có phần trách
nhiệm trong cuộc
tiên-hóa, mà trong
ấy thì trách-nhiệm
của hạng hậu tri hậu
đắc ta to lớn nhất.

AI LÀ NGƯỜI CÓ TRÁCH NHIỆM TO TRONG CUỘC TIÊN-HÓA

Ông Tôn-văn có nói rằng: "Cái cuộc văn minh tiên-hóa trên cõi đời, là do ba hạng người hợp sức mà làm thành: một là hạng tiên tri tiên dắc, hai là hạng hậu tri hậu dắc, ba là hạng vô tri vô dắc. Hạng thứ nhất là người phát minh sáng tạo, hạng thứ nhì là người cổ xúy tán thành, hạng thứ ba là người thực hành". Vậy ta lấy lời nói ấy mà xét qua công cuộc các nước tiên tiến thì bất kỳ dân tộc nào, thời đại nào, con đường tiến tới, không phải một mai một chiều mà tạo ra được, cũng không phải một tay một chân mà làm nổi, mà toàn là do ba hạng người nói trên chung công hợp sức, kể cả người dầy mà lẫn lẫn tiến lên. Dân quyền nước Pháp, nói về bậc tiên tri tiên dắc, chỉ ông Lu-soa cùng ông Mạnh-dức-tư-cư mà sau nhờ có bọn hậu tiến cổ xúy thực hành mới thành được cái cách. Nếu không có bọn phụ họa tán thành thì học-thuyết của ông Lu, ông Mạnh, chủ nghĩa của ông Cát-diên-Tung-âm, hoặc giả đến ngày nay còn nằm trong lý tưởng, mà nước Pháp nước Nhật không có cơ-cước ngày nay, cũng chưa biết chừng. Xem thì rõ ba hạng người nói trên, đều có trách nhiệm trong cuộc tiên hóa mà không sao thiếu được.

Song xét ra cho kỹ thì hạng người thứ nhì (hậu tri hậu dắc) là có thể lực to tác và lại là cái cơ-quan cốt yếu nhất. Sao thế? Về hạng tiên tri tiên dắc, tuy rằng muốn ngàn người mới có một, bao nhiêu đời mới xuất hiện, vẫn ít có thật, song chân-lý là vật chung trong vũ trụ, nên đã có người xướng minh ra thì đâu ở xứ nào đời nào, ta cũng nhận làm thấy ta được. Ông Ty-lân-Tác (Spencer) là người Anh mà cái thuyết "vật cạnh thiên trạch", đi khắp trong hoàn cầu. Ông Ca-bách-ô (Copernic) là người Đức mà cái thuyết "địa-động" thông hành cả trong thế-giới. Miên là ta biết nhận cho là lẽ phải mà phát triển lưu hành thì tiên tri tiên dắc của người cũng như của ta. Người xưa nói rằng: "thầy ở trên trời giảng", chính là thế.

Còn hạng vô tri vô dắc thì đâu nước nào cũng không thiếu, nghĩa là họ nói giống chưa lieu môn, còn đứng chân trên

mặt đất, thì tất có hạng người ấy. Hạng người ấy thì chỉ có nhiều tay vô nên bộp, theo gió phất cờ, nhắm mắt cong tròn mà làm theo. Người xưa có nói: "Phàm dân thường không làm chuyện khởi đầu được, nhưng có thể theo mà làm nên được", chính là vì thế.

Duy có hạng thứ nhì là hạng hậu tri hậu dắc thì cần nhất, vì hạng này một mặt thì có đủ trí thức mà phát dương truyền bá những điều chân lý của bậc tiên tri tiên dắc, cho một ngày một mở rộng sáng suốt để phá tan những đám mây mù che đậy trong trí khôn của loài người, một mặt thì có đủ thể lực để chỉ đường dẫn lối cho bọn vô tri vô dắc mà dắc lên đường chân chính. Bởi thế nên dân-tộc nào mà hạng hậu tri hậu dắc đó chiếm được phần đông và có lòng chân chính thì dân-tộc ấy mau phát đạt, dân-tộc nào mà bọn hậu tri hậu dắc đó chiếm một phần ít, lại tự tư tự lợi, không biết nhận lấy trách nhiệm của mình mà chơi nhây quanh năm, dăm mé trong vòng vật dục, thì dân-tộc ấy không mong gì ngọc châu được. Hậu tri hậu dắc đó, không chia hạng nào, không kỳ phái nào, không quan không dãn, không giả không trẻ, hệ ai tự nhận lấy phần việc của mình đối với xã-hội thì tức khắc làm được ngay. Thống thường thay mà quan hệ thay cái trách-nhiệm của hạng hậu tri hậu dắc! Kia xem các nước văn-minh cận đại, không phải tự tay bọn ấy làm thành hay sao?

Nay thử xem trong nước ta: nói về tiên tri tiên dắc thì nước Pháp ở chung với ta đã hơn nửa thế-kỷ rồi, mà những nước tiên tiến bên A-đông như Nhật-bản, Xiêm-la và Trung-hoa cũng treo cái gương tốt kể bên con mắt, không những thế mà tnoi, đầu nói về người nước mình thì trong năm mươi năm lại đây, chỉ đường mở nẻo, trong buổi mới mà đem sợi bóng sáng vào, cũng không phải là không có. Đến như hạng vô tri vô dắc: thì chỉ dân đông đó, nói đầu theo đó, cho đến hội nọ cuộc kia, vô tay thì thấy đã có kẻ hướng ứng, hạng này vẫn cũng không đến nỗi thiếu người. Thế mà làm chi hư này, trăm công ngàn việc, không thấy được lợi mà lại thôi lui, cái tội tội gì? Trông trước ngăm sau mà không sao chối cho bọn hậu tri hậu dắc này được. Kỳ-giá cũng một

VĂN-VĂN

LỜI TÒ-TIÊN DẠY CON CHÁU (Tiếp theo)
7. - LIÊM - SĨ

"Nhân bất khả dĩ vô sĩ", người chẳng liêm chẳng sĩ có ra gì, kháo cả loài khản ướm với râu máy, lông tu ở sẵn từ ngày thơ trẻ. Xem nên đến nên ba đoàn lũ bé, nét hồ người còn có vẻ thanh tao, hưởng gì phường tuổi lớn tác cao, trường đơ bản lễ nào mang mất trời. Một môi linh thần no khát cái, phong lưu xác thịt chẳng bao lâu, nào qui nào lạ, nào dầm lên, nào thừa thắm, tuồng nó lệ một vinh tram cái nhục. Cá chấu chim lông ghé lúc nhúc, hỏi làm thầy làm chủ ấy ai? Chai lòn cho một cái đời, ưỡn công cha mẹ, bà loài ngựa trâu. Các con hỏi ngành đầu ngo lại, cha ông xưa lưng lầy kềm gì ai? Vinh quý gì phận từ với thân bồi. Liều danh giá để làm một no ám. Nghi nông nói càng đau đớn lăm, cha ông sao mà con cháu thế này, quên liêm quên sĩ ra gì nó non sông càng lồi vì giống hủ lệ. Hỏi con cháu biết chưa chưa biết, xin giữ gìn danh tiết cho nằng. Gi nên thưa, nên dầm, gi nên đạ, gi nên vàng, gạo bao nà mà gây lưng thời chó chó. Vạc Hân một cần câu, nước lã, đá, Thương và xum có non cái, đả-dang, đả-áp, hậu làm lồi, trong sạch thế đáng con và đáng cháu. Một cội giữa giống xanh vũ trụ, cho hay, đôn bề hầy còn người. Gắng nghe con cháu ta ơi.

(Còn nữa)

ĐA DỊCH THỊ DỊCH CHO ĐÚNG

Mấy lâu vẫn thấy một vài ban đồng nghiệp quốc văn ở trong Nam dịch những bản danh và địa danh Tàu ra âm Anam rất sai lầm. Năm ngoái vì thế mà báo Đông-pháp đã đặt chuyện người Tàu đi kiện một nhà báo họ ở Saigon, để điều kiện một ban đồng nghiệp của chúng ta. Gần đây thấy một ban đồng nghiệp ở Pháp cũng dịch sai như vậy (mấy lâu báo chữ Pháp vẫn đúng theo nguyên âm Tàu), thì dự: Quốc dân đồng thì dịch là Quốc minh tân; Hồ Hán Dân thì dịch là Hồ Hán Minh, Thái nguyên phủ thì dịch là Thái địa phu, Sơn hải quan thì dịch là Thương hải quan.

Dịch như vậy không những làm cho người ta cười cho, mà lại làm cho độc giả nhàm chán. Vậy có lời xin các ban đồng nghiệp có biết cho chắc đúng thì hãy dịch, đừng đoán chừng mà dịch sai như thế.

Xin lấy nghĩa "quá thất tương qui" mà trong cáo công các ban đồng nghiệp người trong đám hậu tri hậu dắc đó, tự xét công việc đã trải qua mà biết cái hư mình, họ chẳng như núi mà chưa trả được một máy lông, lồi chĩa như sừng mà chưa chúi gì rửa được một giọt nước, nhân nghĩ lời câu ông Tôn-văn nói trên mà rùng mình, nên phở bày ra đây, mong trước tự sách lệ lấy mình, mà sau cũng trông cho anh em đồng nghiệp tự xét lấy, nghĩa là mình không làm được bậc tiên tri tiên dắc, mà mình lại không chịu đứng vào hạng vô tri vô dắc, thì cái gánh hậu tri hậu dắc, mình không thể đưa ai mà không tự gánh lấy vậy.

Minh-viên

HỌC THUYẾT TU-TƯỜNG TIÊN-HÓA CỦA ĐẮC-VANH

(Sinh-lên cạnh-tranh) (Tiếp theo)

III. - Ảnh hưởng của tư tưởng Đắc-vanh.

Học-thuyết Đắc-vanh ra đời, ảnh hưởng thực là vĩ-dại. Ta có thể chia ra ba loại mà xét: 1) ảnh hưởng về triết học, 2) ảnh hưởng về khoa học, 3) ảnh hưởng về xã hội.

a) Ảnh hưởng về triết học. - Tổng lai triết học Âu châu bị chi phối bởi tôn giáo. Theo giáo Cơ-đốc thì đấng Thượng-đế trong bảy ngày sinh ra vũ-trụ và vạn vật. Cái nguyên thủy của vũ-trụ và vạn vật là Thượng-đế. Bởi thế cái vũ trụ quan và nhân sinh quan của người ta đều có vẻ thần bí cả. Thuyết tiên hóa của Đắc-vanh chống hẳn với cái quan-niệm ấy, phát triển cái luật nhân quả (causalité), bất tư tưởng người ta, phàm đời với một sự vật gì, cũng phải cho là cái kết quả của một nguyên nhân nhất định, chứ không phải là những hiện tượng huyền bí siêu tự nhiên. Nhưng những sự vật trong vũ trụ không phải chỉ quan hệ với nhau vì luật nhân quả mà thôi, lại vì luật tiến hóa nữa, nghĩa là trong vũ trụ cái gì cũng có một mục mà tiến hóa lên, chứ không phải chỉ đứng một nơi theo như quan niệm của tôn giáo. Các sinh vật cũng theo luật tiến hóa ấy, từ cái tình trạng nguyên thủy mà trải qua bao nhiêu giai đoạn mới đến tình trạng ngày nay. Loài người chẳng qua chỉ là cái giai đoạn cuối cùng trong cuộc tiến hóa của sinh vật, mà thôi.

Cái vũ trụ quan và nhân sinh quan theo học thuyết Đắc-vanh, như thế thì trái hẳn với cái quan niệm thông thường của bọn tôn giáo ngoan cố và bọn triết học cổ điển. Bởi thế nên Đắc-vanh bị những học giả đương thời phỉ báng kịch liệt, trong tư tưởng giới khi ấy chia ra hai phái, một bên bái bợ Đắc-vanh, một bên tấn công Đắc-vanh. Nhưng dù bọn ngoan cố cương ngạnh thế nào thì học thuyết Đắc-vanh cũng đã đánh tan mất những "vị thần linh" mấy mươi đời họ vẫn sùng bực, mà cái quan niệm Thượng-đế tạo vạn vật, và vũ trụ hỗn nhiên, đã bị cái ánh sáng chân lý chiếu tan rồi. Vì học thuyết Đắc-vanh mà triết học Âu-châu đã rời vòng siêu hình (métaphysique) mà vào vòng thực nghiệm vậy.

b) Ảnh hưởng về khoa học. - Từ thế kỷ 19 về trước, khoa học chỉ là những chân lý vụn vặt có quan hệ ít nhiều với nhau, chứ chưa thành cái hệ thống, từ thế kỷ 19 (các nhà học giả thường gọi là thế kỷ khoa học) về sau thì khoa học mới có kỷ luật chung, tuy rằng mỗi chi phái mỗi khác nhau, mà cũng gốc ở một cái nguyên lý căn bản. Trước kia phương pháp của khoa học chỉ dựa trong về quan sát, diễn-dịch và suy-tưởng, từ thế kỷ 19 về sau khoa-học mới chú trọng về thí nghiệm, qui nạp và chứng thực. Học thuyết Đắc-vanh đối với sự tiến bộ ấy có ảnh hưởng rất to. Nhất là về khoa sinh vật học cái phương pháp tỷ-giáo (methode comparée) của Đắc-vanh đã làm thay đổi trong nhiều bộ phận. Lại có nhiều môn khoa học mới vì ảnh hưởng Đắc-vanh mà xuất hiện, như

Chuyện hay SỢ BÓNG

Một người họ bình sinh có tính hay nghĩ mà như là sợ ma, không hay đi đêm khi nào. Một bữa, nó đem thanh trời mát, trăng sáng như ban ngày, anh ta uống một chén rượu, thừa hứng bước ra sân. Nhân trong lúc hơi rượu còn ngà ngà, bước ra khỏi ngõ được vài ba bước, mới vừa ngoảnh đầu ngo lại thoạt thấy cái bóng mình, anh ta hoảng hốt dậm dẫu vội chạy, càng chạy chừng nào, càng thấy cái bóng nó đuổi theo chừng ấy; càng thấy bóng, anh ta lại càng chạy bất cứ tả hữu. Chợt vấp té một cái, anh ta nằm đó, bất tỉnh nhân sự. Có một ông già đi ngang thấy vậy, kêu anh ta dậy, anh ta ngồi dậy một hồi lâu mới tỉnh. Ông già hỏi

dầu dẫu, anh ta nói bị ma đuổi. - Ma ở đâu? - Anh ta ngó lại sau không thấy ma nữa, mới thuật chuyện cho ông già nghe. Ông già hiểu ngay là cái bóng, bèn bảo anh ta rằng: "Từ giờ trở đi, anh có gặp nó đuổi thì cứ ngồi thịch xuống đất, hoặc vào trong bóng cây rậm mà đứng, thì con ma nó biến ngay". Anh ta nghe theo, làm như lời ông già bảo đó, được ít lâu mới nhận ra con ma đó là cái bóng của mình! Ở đời có nghĩ một chuyện gì mà căng tim kiểng thì càng thấy cái mỗi nghi nó lòi ra mãi. Cũng không khác gì người sợ bóng kia, càng chạy thì bóng càng đuổi theo, duy có đứng yên thì cái bóng đó tiêu mất. Sử-bình-tử

THƯỜNG THỨC

CÁCH PHÒNG CÁC BỆNH DỊCH SÚC VẬT (Tiếp theo)

Ái phải đi trình báo? Trình ở đâu? - Điều lệ đã nói rằng: xuất cứ ai, hoặc người chữa thuốc cho súc vật, hoặc người trông nom nó, hề nghi là con vật đau bệnh truyền nhiễm thì phải trình báo ngay. Trong trường ấy người, chỉ một người đi báo cũng đủ.

Ở nhà có phải đi trình lý trưởng, để bẩm ông huyện hoặc phủ để lên Sở - Ông Sở sẽ thông tư cho ông Thú y về khám nghiệm xem bệnh gì, để liệu cơ điều trị. - Trình báo như vậy không mất tiền nông gì cả. Nhưng muốn cho chóng việc, có thể trình thẳng với ông Sở hoặc với ông Thú y cũng được - Ông Thú y sẽ báo cho ông Sở biết. Tuy vậy cũng phải báo cho các lý dịch hay phủ huyện biết. Ở đó làm thật thì người làm thật phải trình ông thú y đến khám.

Khi nào mới đi trình? - Phải đi trình ngay khi bệnh dịch mới phát. Hoặc giả có con vật nào mới nghi là đau bệnh truyền nhiễm cũng phải đi trình ngay. Điều ấy quan hệ lắm, anh em nên nhớ lấy, vì rằng có trình ngay mới kịp tìm cách để phòng cho tuyệt bệnh. Và chẳng, càng trình báo sớm bao nhiêu, cách phòng giữ càng có công hiệu bấy nhiêu.

khoa nhân loại học (anthropologie), khoa nghiên cứu các dân tộc cổ đại, khoa tâm lý học tỷ giáo (psychologie comparée) v. v. Cho đến cả khoa ngôn ngữ học, khoa xã hội học cũng bỏ lối cũ mà theo về một đường mới. Sau hết, khoa thiên chủng học (Eugénique), cũng vì học thuyết tiến hóa của Đắc-vanh mà phát đạt. Vì thuyết tiến hóa mà ai cũng tin rằng loài người do động vật hạ cấp mà tiến hóa lên, tổng tiến đã kinh biến hóa, tương lai cũng tất phải biến hóa, tổng tiến đã tự hạ cấp mà biến lên cao cấp, tương lai tất lại biến lên cao cấp nữa, cái yếu cốt của thiên chủng học tức là đặt ra cái phép làm thế nào cho loài người cứ tiến hóa lên, làm thế nào cho đờ bệnh, trí tuệ, thể lực, đang mạo, đều dần dần biến thành ra tốt.

Vậy thì ảnh hưởng học thuyết Đắc-vanh đã cải tạo cho các khoa học cũ và giúp cho nhiều khoa học mới xuất hiện vậy. (Còn nữa) Ngô-nhân

Anh em nhà quê hề thấy người nhà nước về là sợ, vì thế hay dấu diếm; đến khi dịch đã lan ra khắp vùng, không thể giấu được nữa, mới chịu đi khai. Khai thế chậm quá! súc vật chết đã nhiều, súc vật đã bị lây lại nhiều hơn nữa, cho nên có chữa cũng ít công hiệu. Muốn phòng giữ các vùng lân cận tốt phải thì bành các điều lệ một cách rất nghiêm ngặt mới được. Anh em phải nhớ rằng:

Khai báo và nhốt riêng là hai điều cần nhất trong phép phòng dịch. - Hễ thì hành hai điều đó cho cần thận thì bệnh mới phát ra có thể trừ tuyệt ngay đi được.

Kể nào không tuân theo những luật lệ khai báo sẽ phải phạt như sau này:

Ái có súc vật mắc phải bệnh truyền nhiễm hay mới nghi là mắc phải bệnh ấy mà không khai báo thì phải phạt giam tù từ 6 ngày cho đến 2 tháng, và phải phạt tiền từ 16 cho đến 400 quan tiền tây.

Nếu vì không khai báo mà bệnh truyền nhiễm đã lây sang các con vật khác, thì kẻ phạm tội phải phạt giam từ 6 tháng cho đến 3 năm, mà phạt tiền từ 100 cho đến 1.000 quan tiền tây.

Phạt sự lý dịch. - Hễ nhận được giấy khai có súc vật mắc bệnh truyền nhiễm, hoặc biết được nhà ai có súc vật đau phải bệnh truyền nhiễm; lý trưởng phải làm ngay giấy trình phủ huyện. Rồi phải bắt các chủ nhốt riêng súc vật đau hay bị lây ra một nơi; để luôn ở đó không cho đi dịch đi đâu cả; đợi cho đến khi ông Thú y về khám sẽ hay.

Phạt sự các ông phủ huyện. - Hễ ông Sở nhận được giấy khai ở phủ huyện thì báo cho ông Thú y biết. Ông Thú y phải về tận nơi mà khám xét. Nếu bệnh là một bệnh truyền nhiễm sẽ có nghị định của tòa khám sẽ nói rõ là bệnh gì. Rồi cứ chiếu luật lệ ra mà thì hành cho bệnh dịch khỏi lan ra những vùng chung quanh.

Đánh dấu và kiểm soát súc vật. - Đánh dấu và kiểm soát súc vật là để xem trong một nhà, một trại, hay một vùng có bao nhiêu súc vật đau và bao nhiêu súc vật lành. Mục đích là vừa để kiểm soát không cho đi dịch súc vật đi nơi khác, vừa để cho dân

ANNAM LỊCH SỬ

HÃY NÊN

HÚT THUỐC LÀ JOB

VIỆC TRONG NƯỚC

TRUNG-KY HUẾ

Mới có nghị định quan Khâm sứ ra ngày 20 Mars cấm quyền sách "GƯƠNG CÁCH MẠNH NƯỚC THỜ-NHĨ-KY" Duy-Tân thư-xã xuất bản tại Saigon.

THỪA-THIỆN (TRUỒI)

Tình cảnh trường nhà quê hiện nay không những các thành thị có trường học mà thối, ở thôn quê cũng rải rác những trường Đổng-Ấu, Duy-bí, Sơ-dãng. Nhà nước cũng chỉ cấm đại cương còn cách thức làm trường, thì tùy một người trong xóm. . . . Nếu thiếu số ý sống lòng công ích, không nghĩ lợi riêng thì con em ở trường xư được đều tiến lợi. Nếu họ mà làm "trường thợ mả", kiếm đất rế tiền, thì con em về sau đều phải chịu khổ.

Trường Sư-là-Đông chúng tôi mỗi năm có một phái tu bô. Khi nắng thì còn hơi khá, mà đến mùa thì nước sa trên óc, gió thổi thổi tìm; chỗ ở thì xa vắng gần mả.

gian khỏi dấu diêm. Và chẳng có thể người ta mới khỏi đánh trao sức vật. Người chủ man trá bấy giờ không có thể đem bán chác, đem dấu diêm hoặc đem giết thịt những con vật đã đóng dấu, vì đó là những con đã mắc phải bệnh truyền nhiễm, hoặc mới nghĩ là đau phải bệnh ấy. Có làm như vậy mới mong giữ cho bệnh khỏi lan rộng ra được. Người mình thường chỉ biết tiếc con vật của mình, chứ không mấy khi là nghĩ đến sức vật cùng quyền lợi của kẻ khác, nên hay đem bán những súc vật đau bệnh truyền nhiễm để vớt vát lợi ít tiền. Lợi thế sức vật 19, khá nghĩ, chứ nên mua và cũng chớ nên cho lẫn quần trong nhà hoặc trong làng mình ử.

(Còn nữa)
Nguyễn-bá-Lương
Thủ y - Lai châu

Nhiều khi thầy trò khát nước cũng không dám uống, còn con nít thì học phải đi đến bốn năm cây số mới thấy trường; cho nên nhiều trẻ muốn học mà không có sức đi, cái khổ của con em không cần nói nữa.

Nghe Quan sứ mới chấm về việc học, ngài mới nhậm chức mà nhiều trường được làm ngôi thay tranh. Trường Lại-thế vì chỗ đất hẹp bô, nên ngài biểu dời qua chỗ khác. Vậy mong quan đê y sẽ đến trường Sư-là này mà dời lại gần ga để tiện lợi đi về; mà làm bằng gạch cho được kín mưa, thoáng gió. Như thế thì lũ con em trong xứ này sẽ được hưởng cái hạnh phúc vô cùng.

THANH-HÓA (YÊN-ĐÌNH)

Lại súng nổ nữa!
Ngày 7 Mars, người Tây coi đồn điền Mỹ-lộc (Yên-đình) vào ấp Phú-vinh sủn, bảo mấy người cu-ly ở đó đi dẫn đường. Người Tây vác súng đi sau, chớ hay vô ý thế nào mà súng nổ, không trúng bươu nai, mà lại trúng vào cánh tay trái của người cu-ly Nguyễn-hữu-Áng (người làng Hò-bái). Người bị nạn chớ xuống nhà thương lính lỵ. Hiện nay người đó đã bị cắt mất cánh tay bị nạn rồi. Chớ hay người cắt cánh tay kia sẽ được bao nhiêu tiền bồi thường? Cảnh tay của người lao động Annam chớ biết quan trên đánh giá có bằng cánh tay của người lao động xứ khác không?

VINH

Tình cảnh cực khổ của người làm thợ
Một hôm ký giả được gặp trong quán 3, 4 anh em lao động, ai nói đến ăn bận đồ xanh, kẻ đứng người ngồi, xem ai cũng có vẻ buồn rầu, lại nghe có người lầm bầm nói một mình: "Thôi, cái kiếp anh em ta đến thế này là cùng!" Ký giả nghe thế bèn hỏi: "Anh em có chuyện gì mà buồn rầu thế?" "Có một người già lời: "Nguyễn trong nhà máy Trường-thị thời thợ chia ra năm lớp (équipe); anh em chúng tôi đây làm vào lớp thứ tư. Tập này có một ông Tây trông nom, ông này có tính nóng, anh em bị phạt bị đánh luôn, người

sung mà kẻ u đầu, thậm chí có người đập tay gãy chân nữa.

Lại có 3 người cai, 1 người cai phó, người này ở số tách-công ra, liêng tay khá, nên ông Tây dùng làm thông ngôn. Anh em chúng tôi khi nào có chuyện gì chỉ nhờ vào người cai phó đó làm thông ngôn cho. Nhưng thau ôi! người này mới đến, còn so ước lên chức cai, nên hết sức nịnh bót mà bà hiếp anh em chúng tôi. - Hồi năm giờ chiều ngày thứ bảy (9-3-29), anh em đóng máy lại để lau chùi. Có anh An phải đi làm ngày chủ-nhật nên còn sắp sẵn đồ để mai đi làm. Vừa khi ấy người cai phó lại bảo kiêng sắt, anh An còn bận, nên chưa kịp kiêng, tên cai phó liền đến nói với ông Tây phạt anh An một ngày. Nghĩ xem, anh em chúng tôi đi làm được bao nhiêu mà phải phạt như thế thì lấy gì mà nuôi vợ nuôi con, thật là oan khố!!

Cái khổ của anh em lao động trong xứ ta thật không thể nào tả được, vì những nhà tư bản họ chỉ lo sao mấy cái túi sắc của họ cho đầy mà thôi chứ có nghĩ gì đến thân phận của anh em lao động. . . . sự ấy cũng là một sự thường trong thế giới tư bản này vậy. Song có một điều ta phải lấy làm lạ, là thường thường trong các xưởng, các sở đồn điền, sở nào anh em lao động cũng hay phản nản cho mấy người cai đội Annam, vì mấy người này hay muốn đánh công chám chích nịnh bót, làm cho anh em lao động dè dặt khổ lại khổ thêm. Ôi! ruột bô ra, da bô vào như thế, sao cho đánh!!! Người như thế, chuyên

TOURANE

Câu chuyện thuê thuyền
Đó đây thường nghe các chủ có thuyền phản nản về nói dồng thuê. Một cái thuyền mỗi năm phải dồng thuê cho Nhà-nước bao nhiêu, lại còn phải dồng thêm một dồng bạc (1\$00) nữa là tiền trả thuốc cho "Ông Thông" làm giấy, má. Đó là thuyền cũ, còn thuyền mới đem làm thuê thì ít nữa mỗi chiếc phải nộp thêm cho thầy mướn dồng. Nếu ai chẳng chịu lo bạc ra thì nay chớ mai đợi không biết ngày nào mới xong việc.

Làm việc nhà Thương-chánh thì nhà Thương-chánh đã cấp lương rồi, còn người ta đến làm thuê mà đòi thuyền bãi, đó là bọn phạn của thầy phải làm, sao còn buộc người ta phải phụ thêm những tiền ngoại ngạch đó?
Có ai hiểu thấu đến những sự ấy chăng?
X. D.

KONTUM (AN KHÊ)

Mọi bán người Annam
Ngày 15 tháng 3 tây kỷ giả đi qua con đường 19 tại An khê thấy có lính tập đến đó đóng lăm. Hồi thăm thì có người ở đồn chớ cho biết rằng:
Mấy hôm trước, Mọi thả trâu xuống ăn trong số cao su (Đồn chớ của ông Delignon. Ông này bán chết hai con, lại bắt sống một con giải về đồn Đại lý. Hôm sau một lũ Mọi, có hơn trăm người, kéo xuống chặt phá hết độ chừng 2000 cây cao su của số ấy, lại bắt thêm người Annam. Nghe đâu có nhiều người bị thương nặng và 3 người chết, vì thế nên nhà nước rút lính ở đồn Pleiku và An khê đến để đàn áp.

Ôi! Mọi là một dân tộc dốt nát hèn yếu xưa nay vẫn bị khinh bỉ mà ngày nay lại hung dữ như thế ru? Việc là việc của ông Delignon mà người mình phải chịu trăm mối thiệt hại, thế có khổ không?
Nhà nước có xử trí cho những người bị thiệt hại, hoặc chết hoặc bị thương trong sự xung đột này không? Một người nghe chuyện

BẮC-KY

Thuế! thuế!
Kể từ ngày 1er Janvier 1929 dặt thêm một thứ thuế phụ là 4/1000 vào thuế điền ngạch chính của các người Á-đông ngoại-quốc và các người bản xứ ở Bắc-kỳ.
Số thuế ấy sẽ thu để giao cho phòng Canh-nông lấy tiền chi-phí công việc của phòng ấy.
Thứ thuế phụ ấy sẽ thu cùng với thuế điền-thù chính ngạch.

THÁI-BÌNH

Giá tàu chớ đắt quá.
Ít lâu nay, nhất là về hồi tháng chạp, dân quê đi làm ở Hồng gai. Chạm phá, các mỏ, các xưởng, về ăn tết; sang đầu tháng giêng này lại lũ lượt dồng con bẻ cái đi, đến đòi chuyển tàu nào từ Nam định ra Hải phòng cũng như các tỉnh khác. Thôi làm bô các chủ chủ tàu bốp nắn. Mấy năm trước có hãng tàu Bạch thái giá đi có như định; bây giờ thì giá cao thập không chừng, dân nghèo đi làm rất là cực khổ. Giá tiền cước hành khách từ Nam định đi Hải phòng thường vẫn có 0\$30 một suất thôi. Thế mà các tàu hiệu (Hoa kiều) thì lấy kông nhất định. Duyệt hãng tàu Số và thì không thế. Nhưng chuyển nào cũng có một chiếc chấy thối, mà lâu nào cũng chỉ được chớ có hậu. Bởi thế nên tàu hiệu tha hồ mà đòi giá cao. Về việc này ký giả đã mục kích nhiều lần, có hôm

hiệu họ báo nhau lấy đến 1 dồng một người, mà cũng phải đi. Người đem theo dư tiền để vậy, còn người đem theo vừa tiền thì đành phải bán khăn bán nón cho đủ tiền tàu mà đi làm ăn, chứ trở về thì chết đói. Còn người nào không bỏn ra nữa thì đành gác vợ gác con trở về là xong chuyện. Tháng giêng đến nay ngày nào cũng có hàng hai ba trăm người không đủ tiền đi tàu, mà phải đứng lang thang trên bến, trông ra cảnh hoang vắng là thế. Ước ao rằng hãng Số va sẽ phải mỗi chuyến lấy 2 chiếc tàu chấy, trước sau độ hai tiếng dồng hồ, thì mới thu hết khách được. Lại mong rằng Chánh phủ sẽ qui định cho các chủ tàu phải thu giá như định cho dân được nhờ.
Một người hành khách đi tàu hiệu: Trần ngọc Hoàn

NAM-KY SAIGON

Hội đồng thương k Âu Saigon đã chấp theo hãng Homberg rồi. Cái tờ hiệp-ước đã nói trong số báo trước, thì bây giờ hội đồng thương-khẩu đã ký xong rồi. Bón ông đại-biểu Annam có chịu cũng không cũng là một điều vô hiệu-lực. Thế là Hội đồng thương-khẩu Saigon đã ký giao Thương-khẩu Saigon cho công-ty Homberg rồi. Nghe nói mấy ông đại-biểu Annam sắp gửi đơn cho quan Toàn-quyền mà xin từ chức. Thế là ông Darles sắp dặt mục đích hoài bảo lâu nay! Nhưng chưa! vì tờ hiệp-ước đó còn phải để lên quan Toàn-quyền, có chuẩn y mới được. Và quan Toàn-quyền cũng hãy còn phải hỏi ý kiến "Trung ương kinh-tế hội-đồng" (Conseil central économique de l'Indochine) nữa, vì chính theo nghị định thiết lập hội đồng ấy thì Hội-đồng không những có quyền cố-vấn, mà cũng có quyền thảo-luận, về các vấn đề quan thuế, thuế-gián tiếp và quốc-trái.
Ông Darles đã thực nên hơn bô chưa? bây nên chớ xem đã.
(Trung-hòa)

Đề đầu lời nói của chàng rất là
Giày mớ
ĐẠI HỘI ĐỒNG THƯƠNG NIÊN
Thưa các Ngài Cổ-dòng.
Chúng tôi xin mời quí ngài dồng 8 giờ sáng ngày 31-3-29 (tức là ngày 21 tháng hai năm Kỷ Ty) đến dồng cuộc hội tại đường cantonnais số 77-79 A Faifoo nhóm đại hội đồng thương niên năm 1928 dặt mà:
1) duyệt sổ sách năm 1928,
2) nghe tờ trình của vị kiểm sát về tình trạng của công ty,
3) quyết nghị các khoản trong tờ trình của hội đồng Quản-lý,
4) bầu lại vị kiểm sát.
Nếu ngài nào không thể đến được thì xin ký giấy ủy quyền cho một ông có dồng khác thay mặt trong khi dự hội cho dúng lệ.
Nay kính mời
Faifoo le 12 Mars 1929
NAM-HƯNG TƯ-NHỊỆP HỘI-XÃ
Hội đồng Quản-lý
P. 3 Cũng có giấy mời người một.

CỨNG PHẬN LƯU LY

MÀ KHÔNG THƯƠNG NHAU
Đây là một bức thơ của một người lính Nam đong ở Đức, gửi cho bạn báo nói chuyện lữ gác của một chàng n trong dăm lính mộ.
L. T. S.
Đồng bào ta ai cũng rõ sự mớ Hinh Nam sang Pháp hàng năm, trong lính như chúng tôi, cũng có kẻ vì gia đình quần bách, phải đem thân ra nơi chốn trời góc bể, đầu dạn mùi tên dặng có lẽ ra đời ba dồng bạc, một đôi sào ruộng, bảo chút công sanh thành dưỡng dục cho cha mẹ, cũng có người chán đời say đắm, lảnh chôn que l ương, lại cũng có kẻ vì ham cái hư danh lỏa loét.
Nhưng mà có chàng công lữ này đi lính rất là lạ: chàng nay có học, thoạt nghe lời nói của chàng ai

cũng làm là một người trí thức trong dăm anh em. Chàng trước có làm thư ký giấy thép (Secrétaire des postes) ở hạt Ninh-hòa, chẳng biết thế nào mà chàng lại bỏ nhà đi lính

Hình ảnh lính năm ngày 12 Février 1928, khi quan chấp dặt rồi, chúng tôi ngồi với nhau, kẻ thì râu thương cha mẹ, người thì nhớ vợ nhớ con, cái tình cảnh lúc này, rồi là đau đớn, thoạt thấy chàng ta ăn bận âu phục, tay cầm quyền sách, ngậm tàn thuốc xỉ gà đứng bên cái va li to, hỏi ra mới biết rằng đó là thầy đem lính mộ sang Tây. Khi ấy chàng thấy chúng tôi ưu sầu, chàng bèn cất giọng lên khuyên chúng tôi rằng: "Xin mấy anh chớ phiền làm gì, mấy anh đi chuyến này với tôi đây, thì mấy anh sẽ dặng từ 15 lăm, và tôi sẽ hết lòng giúp đỡ mấy anh, dạy bảo mấy anh. Tôi mà phải ra đi đây là vì dân vì nước, chẳng ngại gì cực khổ lao đao". Ôi, nghe lời nói chí khí của chàng chúng tôi rất cảm phục. Vậy nên chúng tôi hết lòng kính trọng chàng và vui mừng cho chàng thôi. Chàng lại hó hào những lời rất khảng khái khác nữa.
Đề đầu lời nói của chàng rất là

XE ĐẠP
KIỀU NĂM 1929 ĐA VẴ
giá từ 28\$ đến 68\$00
MARQUE: HONG-BANG, LAC-ONG, LE COQ, ROYAL ALCYON, LUCIFER DIAMANT, C. D. DARING, LUNIQUE Ste ETIENNE, MORO, Fluocela, elephant NFW EMPRESS (sous marque automoto), Gai 0505 Trimbre và H. mau xe
TRUC-THANH
59, rue Negret (Cus Nam) - HANOI

HÔNG-HIÊN ĐỀ-CHÊ DIỄN NGHĨA (CHUYÊN TÀI)

Dịch - giả: SỬ-VĨNH-TỬ SỐ 22
CHƯƠNG THỨ CHÍN
THU XẾP VIỆC QUÂN
I - Các tỉnh độc lập và Quân vụ viện thủ tiêu.
Là Tổng thống kế nhiệm được bảy ngày, thì tiếp được điện Đô đốc Thiêm tá là Trần thụy Phiến nói rằng: Viên Tổng thống đã ra thế, Thiêm tá tức trong ngày đó tuyên cáo độc lập thủ tiêu, xin đem toàn lĩnh giao ở Trung ương, nhất thiết theo quyền Trung ương xử phân. Ngày 8 Đô đốc Từ xuyên là Trần Hoàn cũng điện nói rằng trước nhân viên dặt thì vị nên Từ xuyên tuyên cho đoàn tuyên quan hệ với Hàng Thành, hiện nay Đại Tổng thống kế nhiệm, bản lĩnh xin tuyên cáo thủ tiêu độc lập, về sau xin tuân theo mạng

lệnh Trung ương. Ngày 9 lĩnh Quảng dồng Long kế Quảng cũng thủ tiêu độc lập. Còn các tỉnh khác thì lấy 15 rằng Hộ quốc quân đã có dặt ra Quân vụ viện, thì phải hợp dồng hành động một cách, không nên có so-lệ nhau, nên đợi sau Quân vụ viện hợp nghị sẽ định hành chỉ. Ngày 10 Vũ quan trưởng Quân vụ viện là Dương kế Nghiêu điện về Đại Tổng thống yêu cầu 5 điều:
1) Các đơn pháp luật Dân quốc lấy theo pháp luật đã bỏ trước khi Quốc hội giải tán làm chuẩn.
2) Xin triệu tập Nghị viện trước của hai viện, sớm khai Quốc hội chiếu theo Ước pháp bố Phó Tổng thống, và yêu cầu các Quốc vụ viện dặt nhiệm mạng dồng 9 mà là chức chính thức Quốc vụ viện.
3) Các đội Bảe quân mà phải đi về ngu Hộ quốc quân, xin triệt về hết.
4) Xin họ lệnh triệu tập "Hội nghị quân sự đặc biệt" do Đô đốc trưởng quân các lĩnh phải dặt điều 101 Thượng hải khai hội, nghị quyết

có thấy những vấn đề "Quân sự thiệt hại" và thanh ngôn rằng: "Quân vụ viện chiếu theo lịch tuyên ngôn lúc thành lập, đợi chính thức Quốc vụ viện thành lập thì Quân vụ viện sẽ triệt tiêu v. v. Ngày 16 Sầm xuân Studien thừa nhận cái điện của Dương kế Nghiêu nói trên là chủ trương nhất trí của Nam quân. Ngày 21, lại cử Lương khải Siêu, Dương Thiệu Nghi thay mặt cho Quân vụ viện cùng với Nội các mà thương định hiến hân sự nghị. Kế đó Lương khải Siêu đề nghị rằng: Trung ương không muốn theo hình thức "đội không hiệp nghị" bởi vì các lĩnh yên cầu, chỉ có Ước pháp Hộ Quốc hội mới đúng mà thôi, cũng đư đã phát biểu, sẽ đạt mục đích, ngoài ra không còn đư gì cần phải hiệp thương nữa. Vì thế nên chuyển phát đại biểu hiệp thương bãi đi không làm. Đến lúc thân lệnh khởi phươ Ước pháp, triệu tập Quốc hội, nhiệm mạng Quốc vụ Tổng lý, tuyên

bổ Vũ quan các lĩnh đưa điện qua lại với nhau, bân các biên pháp tiêu triệt Quân vụ viện. Ngày 15 phát bô lời tuyên ngôn Quân vụ viện thủ tiêu, đạt lược nói: Trước nhân chiến hòa thiên diện, ác quân liền dặt rủa các lĩnh cần có một cái cơ quan thống nhất nên phải tam dặt Quân vụ viện làm một nơi đoàn thể hội nghị dồng ma đổi nói và đổi ngoại. Về đư thứ nhất là Quốc vụ viện thành lập thì triệt tiêu, nay Ước pháp và Quốc hội, thứ đê khôi phục, Đại Tổng thống y phép kế nhiệm, chiếu với những lời tuyên ngôn của các lĩnh độc lập, đư đã phù hợp. Tuy Quốc vụ viện nhiệm mạng, chưa có điện triệt tiêu Quân vụ viện liền trong ngày 18 do Lưu nhân Hy là Đô đốc quân Hộ nam thông điện cho Văn Quí và Quảng tây rằng cũng theo một cách như các lĩnh ứng hộ thống nhất khi kiến, nên xin trong

lúc ngày nay tuyên cáo triệt tiêu. Các Vũ quan cũng Chánh vụ ủy viên, Ngoại giao chuyên sự, và đại biểu quân sự đư nhất loạt giải trừ v. v. Dương kế Nghiêu, Sầm xuân Hayđn, Lương khải Siêu, Lưu thế Hiên Lục vinh Đình, Trần bình Côn. Lê công Vong, Thái Ngạc, Lý liệt Quân, Đái Khâm và Lý đánh Tân. (Lý đánh Tân là Hải quân tư lệnh) La bôl Kim. Lưu tôn Hậu ký tên.
Còn ngoài ra Thiêm tá, Từ xuyên Quảng dồng, hoặc đã thủ tiêu độc lập rồi, hoặc trước chưa nhập vào Quân vụ viện, nên không ký tên. Duy có Hộ nam tuy chưa gia nhập Quân vụ viện, song cũng theo thất độ Nam quân, đã được cái điện triệt tiêu Quân vụ viện liền trong ngày 18 do Lưu nhân Hy là Đô đốc quân Hộ nam thông điện cho Văn Quí và Quảng tây rằng cũng theo một cách như các lĩnh ứng hộ

thông điện cho các Vũ quan đã giải chớ, thương định cả thầy các sự nghị về quân vụ. Sau khi Quân vụ viện đã triệt tiêu, nghe đư quân phi rất là trong yên đên ba trăm vạn dồng.
(Còn nữa)

QUAN-HẢI TÙNG-THU

Quan-hải tùng-thu cuối tháng này sẽ có:

VĂN ĐỀ SINH-MỆNH
Khảo cứu theo các học-thuyết Đông phương và Tây phương. Tinh-Tiên soạn, giá 0\$20.

KINH TẾ-HỌC TIỂU-SỬ (quyển ha)
Có các học-thuyết kinh-tế căn-đại, về những phái chính thống, phái lịch-sử, phái xã-hội chủ nghĩa v. v. Hoa-Trung biên, giá 0\$40.

Các sách này rất có ích cho những người ham học, ai muốn mua xin gọi thơ về ngay bây giờ, cho Quan hải tùng thư, đường Đông-ba, Huế.

VO TUYEN DIEN

Có ích cho các ngài vì nó có thể thông cho các ngài biết những tin sau này, mà các ngài không phải phiên đi đâu cả :

Những tin sau cùng trong thế giới ;

Những giá ngàz phiêu ;

Những giá hối đoái ;

Những cuộc hòa nhạc do những nhà tài tử của sở Vô tuyến điện hiện các ngài :

Tóm lại thì Vô tuyến điện công hiến cho các ngài tất cả những thứ phát biểu của trí thức và mỹ thuật .

Các ngài đừng nên lịch mịch nữa, phải liên lạc với thế giới oán minh. Muốn thế thì sắm một cái máy nhỏ là được.

Các ngài cứ viết thư hỏi chúng tôi, vô luận đều gì chúng tôi xin hết sức giải đáp.

Các ngài muốn thì chúng tôi sẽ xin gửi không quẻn sách về các kiểu máy. Xin các ngài hãy đi thăm gian hàng đàng B, số 15, tại Hội chợ Hanoi.

Bông-dương vô-tuyên-diện công-ty RADIO-INDOCHINE

Vô danh công-ty, vốn 3.150.000 quan, tại Hanoi và Haiphong.
Hanoi, số 14 đường Borgnis-Desbordes - Haiphong đường Paul Bert

đàng phục mà lương tâm của chàng lại rất đáng kính. Gần đến Saigon vì xe lửa chết máy chậm mất 2 giờ, chàng biểu anh em chúng tôi đưa cho chàng mỗi người 100 đồng xuồng gá Saigon chàng biểu hàng cơm dọn cơm cho ăn. Chúng tôi đều đưa cả. Ai ngờ xe lại ga thì phải chia nhau, trong 100 người, người thì về cơ này, người thì về cơ nọ, khi ấy mới biết chàng ta khéo tính, hơn trăm người đều mắc lừa lần thứ nhất, cơm nước nào thiếu đâu !!!

Nhưng cũng rồi cho chúng tôi hơn 50 người với chàng vô tư cư phó thủ. Sáng ra chàng tìm kế nói với anh em chúng tôi rằng : Anh em ơi! chúng ta hãy coi chừng mấy người Saigon, ở trong có bọn du-côn bóc lột rất ghê, có khi cướp của còn dám người nữa. Tôi xin mấy anh hãy tin cậy lấy nhau, các anh còn tiền, thì đem ra đây, mỗi anh có bao nhiêu thì tôi ghi vào sổ, còn tiền ấy thì bỏ vào trong rương tôi chắc hơn, rồi anh em mình canh giữ chung với nhau, khi tiền thì lấy ra tiêu, chứ đừng để trong mình mà chúng cái giầy lưng lấy hết.

Anh em phần nhiều là người nhà quê, nghe sao tin vậy, người nào mười đồng đưa lấy ra gói cho chàng ta, chàng mở rương lấy giấy biên, góp tất liền không hơn 25000, bỏ vào bóp pho, rồi lên xe ở tới đì Saigon, nân đi ăn nem Thủ-đức, nào xuống hồ thén, nào lên lầu, hết rào. Đến chừng chúng tôi hỏi ra đời bị giác mưa tạm gọi thờ về nhà, thì chàng nói chàng bị mất hết. Thôi thì cũng chịu chờ biết làm sao !! Ở nhà quê mới ra thấy người lấy thì sợ có dám lại gần dân mà thura, mà kiện. Và có người nói : "Thôi, thấy có mất thì thông thả rồi thấy trả chờ mất đi đáo, người ta như thế, mà lại nỡ lấy của mình sao!! Chàng đã ra tay bóc lột, mà khi nào mượn chàng viết cái thư, thì chàng đánh giá 030. Đây! đây nói giúp đỡ cùng giầy báo của chàng là thế đó !!

Sang đến xứ này, đáng lẽ chàng phải giữ phẩm giá của mình tuy phải thân nó lệ mặt đàu, mà vẫn có

phẩm-giá chứ ! nhưng chàng có nghĩ đầu đến sự đó, ở trong cơ thì lương gạt anh em cho đầy túi, ra ngoài lại làm những điều xấu hổ nhục nhã, làm như tiếng cả đồng bào.

Ở trong đám chúng tôi mà có người như thế, không lường thật luy cho chúng tôi, mà cũng là xấu chung cả, vậy có mấy lời bày tỏ để cho những người có cái tâm lý như thế thử xem.

Lai Anh
(Một người lính đóng ở miền sông Rhin hạt nước Đức)

Chú ý! Chú ý!
Ai là chủ tiệm bán thuốc bắc "CHÍN và SÔNG" nên tìm đến tiệm **QUÂN-THẮNG** ở đường **CANTON-MAIS** N° 78-89 FAIFO là một nhà buôn bán thuốc bắc, tạp hóa, cứte câu, trừ danh từ xưa thì nay trái đã 30 năm dư trên đường kính-tế, ai ai đều nghe tiếng; Bán ai bán lẻ là cả phải chăng, ai ở xa muốn hỏi giá cả gì, sẵn lòng trả lời ngay :

Xin kính mời quý khách, chiếu cố **Chủ nhân kính cáo**
QUÂN-THẮNG

TỜ CHỨT ĐỊNH CÔNG PHU XIN ĐỒNG-BẢO TÍN DỤNG
Thứ nhất - Ai muốn dành tiền khi đi, may gặp làm giàu, rồi ra có vốn; xin góp tiền vào hội Vô-quốc 50-sắc ở tại Quỳnh-hoa, do bọn hiện làm đại-lý.
Thứ hai - Ai muốn bảo-kê xe điện, giá cả phải chăng, giấy tờ mau mắn, hư chữa mất thường, không chờ khỏi đợi, xin giao xe cho hãng bảo-kê ở Trung-Pháp ở tại Quỳnh-hoa, do bọn hiện làm đại-lý.
Thứ ba - Ai muốn tiêu thụ với hoá thổ sản, hàng chạy giá may, khỏi người hiệp ép, xin gọi kiểu mẫu rõ ràng, liền-hiện sẵn đường giao tiếp.
Thứ tư - Ai muốn cầm thế đất nhà, mở mang công nghệ, xin đem tờ kê danh sách, liền-hiện liền bề giải thích.
Thứ năm - Ai muốn góp vốn bùn phần, chắc tay may lợi; xin ký về phần vào hội " Trung-kỳ nông-công-thương đại-lý cuộc " đương ở chức ở tại Quỳnh-hoa.
PHẠM-DIỆM

TƯ TƯỞNG MỚI

NHỮNG GIAI-ĐOẠN TRONG SỰ TIẾN-HÓA CỦA VĂN-MINH
(Tiếp theo)

K. - Phương pháp giao thông
Loại người nguyên thủy dùng ngôn ngữ để truyền đạt ý chí, nhà xã hội sử, mỗi khi đem cái thành tích kỳ lạ khai hoang cho lịch sử văn minh đến cho rằng cái ấy có một cái tác dụng giao thông đặc biệt. Trên lịch sử, loài người nguyên thủy đã biết dùng những dấu hiệu cụ thể để đại biểu cho sự vật.

Vấn tự tượng hình, phát minh tại thời đại dã man. Những cái đồ họa đương thời, tức là những cái dấu hiệu để đạt ý ra (tượng hình tự mẩu) trong hậu kỳ của thời đại dã man, người ta có thể đem những việc làm thường ngày để ghi chép vào miếng đất, hoặc miếng gỗ, miếng đá, hoặc vào các chất khác. Lịch sử có ghi chép tức bắt đầu từ đó, ấy. Những tự mẫu chữ âm (alpha-bét) đại khái cũng thành tựu vào lúc bấy giờ. Đến đó thì loài người không những là ghi chép những việc làm thường ngày, mà lại còn ghi chép những tư tưởng tượng tượng của mình nữa.

Các nhà xã hội sử thường lấy lúc ấy làm lúc phát triển của văn minh thời đại. Cái mẫu tự chữ âm khi ấy thành một thứ động lực rất hữu dụng trong xã hội. Sau khi tự mẫu chữ âm đã thành tựu được lâu rồi, chính vào hậu kỳ của thời đại văn minh, thuật in cũng phát minh, thứ giấy rẻ giá cũng đã chế được, thế là đại đại sự trong loài người có thể thành người biết chữ được. Vào khoảng thế kỷ 19, cái thuật chiếu ảnh lại mở cho phương pháp giao thông một các sinh diện mới.

Thuật chiếu ảnh hoạt động bằng (cinéma) điện có thể đem cả toàn thể thế giới mà để trước cửa những người muốn xem, có thể đem những sự tượng tượng khác nhau mà đặt ngay trước mắt; tức những sự hành động của người ta ở nơi thực xa, mình cũng có thể thấy và biết được.

Trong sự phát triển của sự nghiệp giao thông, lại có một điều rất trọng yếu. Tức là điện báo đương để giao thông vậy. Từ năm 1876 về sau, lại có điện thoại cũng giúp cho sự giao thông rất nhiều. Đến thế kỷ 20, lại có vô tuyến phát triển. những việc phát sinh tại nơi thực xa đều không về vật chất trở ngại mà có thể cho ta nghe và thấy được (vô tuyến điện thoại và vô tuyến điện truyền ảnh); tức tư tưởng của ta có thể lấy thời mà truyền đi phương xa; cho nên ở thời đại này người ta có thể nghe thấy chung với nhau, tư tưởng chung với nhau được. Cái vô tuyến điện phát minh, đối với lịch sử văn minh, cũng là một cái trọng yếu như tự mẫu chữ âm phát minh ngày xưa, đều làm cái quan kiện xúc tiến cho văn minh.

Ở trên là thuật qua sự biến hóa của xã hội. Trong mỗi tiến trình, mỗi phương diện mà chuyển đi đều phải kinh qua thời kỳ cực lâu. Trong mỗi tiến trình, gián hoặc có phát minh cái gì tân kỳ, hoặc phát hiện những cái có thể cải tạo bình thức của văn minh, nhân đó mà

trong sự tiến hóa của văn minh có đoạn cực. Trong sự biến động ấy, các nhà văn minh sử thường chia bốn cái giới tuyến rất trọng yếu, họ theo đó mà chia các thứ văn hóa trong lịch sử. Cái giới tuyến thứ nhất là tại lúc khai hoang thời đại nguyên thủy, tức là cái phân giới của loài người với các động vật khác. Cái giới tuyến thứ hai là khoảng giữa thời đại nguyên thủy và thời đại dã man, tức là cái phân giới của loài người bị hoàn cảnh thiên nhiên chế hạn, với loài người đã bắt đầu có thể chế tác vật phẩm. Cái giới tuyến thứ ba là khoảng giữa thời đại dã man với thời đại văn minh, tức là cái phân giới của loài người biết chế tác với loài người có xã hội tổ chức. Cái giới tuyến thứ tư là ở khoảng giữa thời đại văn minh với một giai đoạn văn minh khác.

Cái giai đoạn văn minh khác ấy, hiện nay loài người mới bắt đầu nhấm mà bước tới. Nhiều nhà văn minh sử không nhận cái giới tuyến thứ tư ấy, nhưng nếu đọc giả đọc lại hết cả bài này thì sẽ thấy ngay rằng trong xã hội cái gì cũng biến thiên, vô luận về những cái đã phát sinh trong quá khứ hay hiện tại đương phát sinh, đều là biến-hóa mau lẹ, chứ không thể trì cữu được; chúng ta nhân đó, không thể không đoán định rằng loài người hiện thời chính đang ở vào lúc cái biến của văn minh sử, chính đang lên tiến hành lên một thời kỳ mới của văn minh, cái thời kỳ mới ấy không đồng như thời đại văn minh, cũng như thời đại văn minh không đồng như thời đại dã man vậy. *Vệ Thạch biên dịch*

TRÍCH LỤC CÁC BẢO GIẢI NGHĨA CHỮ AN

vở vấn đề tiếng An, bản báo đã ban nhiều, nay có bài ông Xích-lâm đăng trong báo Thực-nghiệp, có bổ thêm được một nghĩa nữa, vậy xin trích đăng để đọc giả xem.

L. T. S.
Lâu nay đã thấy một vài tờ báo nói đến sự ăn ! Phải làm ! sự ăn là có quan hệ một thiết cho người ta. Ai cũng biết rằng có ăn mới được. Người nước ta miền là người có vóc vetch 5, 3 chữ hàn, là biết nói câu : "Đần đi thực vì thiên" nghĩa là dân lấy sự ăn làm to hơn hết. Hướng chỉ gặp lúc vấn đề dân sinh đương chiêm cái địa vị rất lớn trong hoàn cầu, thì những người nói chuyện ăn có phải là người chỉ ham nói chuyện thiên cận đàu. Song trong nghị luận thường có ngài chỉ chú viện những việc, cũng những câu nói nhất thiên mà nói cho sường, nhớ không kịp xét đến ý nghĩa của câu ấy là chủ nói thế nào, thành ra đọc giả có khi

CREDIT FONCIER DE L'INDOCHINE (ĐÔNG-PHÁP-ĐỊA-ỐC-NGÂN-HÀNG)

Cầm nhà đất
Cầm đồn điền
Làm nhà
Tậu nhà tậu đồn điền

Cho vay

Giá góp từng tháng nát gốc nát lãi, như góp họ giá từng năm, từ MỘT đến NĂM năm
Lãi rất nhẹ - Cách giải dễ dàng
Bản-Hội có nhân về các lĩnh nhà gia đình rất ho

XIN HỎI THẺ LÊ TẠI :
HANOI - Hội Sở Bản Hội 89 phố Francis Garnier
TOURANE - Maitre PHAN-CAO-ĐOÀN,
Luc-Sur kilm Quận-Lý Văn Khê tại Tòa An

HỘI VẠN QUỐC TIẾT KIEM

HỘI CẤT TIỀN LÀM VỐN - HỘI ĐẦU TÊN CỔ PHẦN - CỦA NGƯỜI ĐẠI PHÁP LẬP RA
Địa-chức ở tỉnh Thượng-Hải (China) 7, Avenue Edouard VII
Vốn của Hội : 85.000 luyag bạc Trung-Hoa (21 đồng một nửa) và 2.000.000 phat-lag Đal-pháp (21 đồng một góc tư)
lính số đến ngày 31 decembre 1927, Hội sẽ tích được 26.845.000 đồng bạc Hong-Kao dollars cất tại Thượng-Hải.

TỔNGCỤC LỚN Ở ĐÔNGPHÁP : 25 Rue Guyonnet SAIGON - máy nói n° 571
PHÓ CỤC col và TRUNG-KY và BẮC-KY : 19 Rue Borgnis Desbordes HANOI - máy nói n° 659
HỘI LẬP DƯỚI QUYỀN CHÁNH-PHỦ ĐÔNG-PHÁP KIEM CỐ
Số học sử tích của Hội gửi tại Kho-bạc-lớn của Nhà-Nước ở Saigon.

Muốn hà tiếp cho có cái vốn, hoặc để dành cho con gái khi vu qui, thì nên lấy một Phiếu (BON) của HỘI
VẠN-QUỐC TIẾT-KIỆM
GIÁ PHIẾU, NGƯỜI CHỦ PHIẾU ĐƯỢC LÃNH LA
Một ngàn đồng

SỞ TÊN NHỮNG NGƯỜI ĐẠI-LY Ở TRUNG-KY

TÊN TỈNH	DANH MIEU CÔNG CHỐ Ở CỦA NHỮNG NGƯỜI ĐẠI-LY
Thanh-Hoa	M.M. Bùi Tường Lân, Hồng Lô Tự Khanh, bưu tri, 130 Grand'Rue A Thanh Hoa.
Vinh - Benthuy	Hoàng Các, Hồng Lô Tự Khanh bưu tri, ở nhà quan Tham Hec, tòa Sở Nghệ An Vinh).
Ha-Tinh	Võ công Hòa, Chủ nhà Vạn Hương - Hà Tĩnh.
Quảng-Binh	Hồ qui Táng Thương mại ở Donghol.
Quang-Tri	Thịnh Lân, Chủ nhà Khách sạn hiệu Lion, rue Thạch Hào ở Quảng Tri.
Huê	Tôn Thất Đài, Tư Giáo, ở hiệu chụp bóng Táng Vinh, rue Paul Bert ở Huê.
Quang-Ngai	Trương Quang Luyện, Chủ nhà Khách sạn ở Quảng Ngãi.
Faifo	Trần Đại Bửu, Quang Lộc Tự Khanh, hertri ở Faifo

không hiểu rành được cái tình ý của người nói. Nay tôi xin lấy ý kiến riêng mà cắt nghĩa chữ An theo cái phương diện khác nhau như thế này :

1. **Ăn để mà sống.** Chữ ăn đó nghĩa là đồ ăn sống người, như là lúa, gạo, mì, ngô, v.v. ; thì dụ như câu : " Xứ Bắc-kỳ mất mùa, dân không có gì ăn, phải vào Trung-kỳ làm thuê, và câu " Dân Nhật bán đồng người quá, không đủ ăn, phải trốn vào các nước ", cái ăn đó thì không thể không có được, cho nên những nhà có chức trách mục dân phải nghĩ đến vấn đề ấy.
Sự ăn đó thì thật là to, người không biết lấy sự ăn đó làm to, thật không phải là người nữa. Thế cho nên có người nói rằng các dân tộc tranh cạnh nhau cho lắm, lừa đảo nhau cho lắm, cũng vì miếng ăn. Miếng ăn đó tức là nghĩa dân sinh vậy.
2. **Ăn cho thích miệng.** - Nghĩa chữ ăn đó lại không phải là như nghĩa chữ ăn trên. Những câu công tử, những nhà tư bản, tiền nhiều đồng lắm, rủ nhau đi ăn cơm tây, cơm tàu, một bữa ăn đến mấy đồng bạc, ăn thế là ăn cho sướng, chứ không phải ăn để mà sống. Như thế mà lấy miếng ăn làm to, thì người đó có phải là người tham ăn không ? Nhiều khi có cậu chỉ thích làm cho toại cái dục khẩu phúc, mới ra mà ăn, thấy người ta ăn không mới mình thì buồng lơl trách móc, có ai nói lại thì trả lời rằng : " Sống ở đời

chỉ có miếng ăn thôi mà. Các nước cạnh tranh kịch liệt cũng vì miếng ăn, sao anh lại chê tôi là tham ăn ? Người nói như vậy tự nghĩ là nói phải lẽ, song không biết cái ăn đây không giống như cái ăn trên kia.

HIỆU CÁT-THÀNH MỚI ĐỒI CHỜ

Nhieu tài mới đi xuống số nhà 40 Hàng Gai Hanoi xin kính trình các quý khách biết

Những sách, truyện giấy bời. Các thứ đồ da như là : giầy, tây giầy, cặp sách, giầy lạng v.v. v.v. Các thứ đồ chơi như là : cờ, cờ hoa, pháo Việt-nam Bình địa lôi thành, mìn, mìn đất, tờ lụa, tờ lụa, hàng tây hàng ta.

CÁC VẤN ĐỀ CỦA BẢN-ĐIỀU XUẤT BẢN
Hàng ngày xuất bản một bộ 0370
Lịch-nam đời sử một bộ 1 10
Truyện lạ nước nhà một bộ 0 30
Thơ sớm thích nghĩa 0 45
Vô nghĩa quân thiên 0 30

Đin hà Đông-Phương (sắp ra)
Đại lý : sách của Quan-hải tàng-thư, sách Nguyễn-công-Trứ của ông Lê-Thước, sách của Cù Cử Lương-Như, sách của Nam-Hoa-thư-Quân-Nam-Định, sách của Nguyễn-Kinh công-ty Hấp-hàng.

Các ngài nào cần mua hàng gì thì xin gửi thư ra, báo hiệu sẽ xin gửi theo lối hàng báo giao ngân Centre Remboursement ngày nào của hàng Catalogue viết thư gửi bản hiệu xin gửi ngay.

Nay cáo bạch
CÁT-THÀNH
N° 40 Rue Chanvre du Hanoi
TONKIN

MỠI MỠI MỠI MỠI

Tại Tourane có hiệu sơn mới mở bán : Sơn tây, giầu, vernis, thuốc quét nước với mùi và các đồ phụ tùng về hàng sơn.
Bản buôn và bán lẻ, giá rất hạ !!
Chủ nhân
NGUYỄN-MẠCH
Đường Đỗ Hữu Vị - TOURANE

ĐẠI QUANG ĐƯỢC PHÒNG

N° 48 Boulevard Tổng-Đốc-Phương, Téléphone 10 CHOLON. - Chi-Điểm Phố Hàng Đường 47 HANOI.

Thương-Hải huyết trung bừu hiệu con Bướm.

Thứ thuốc này đã có thấy thuốc thí-nghiệm rồi bảo không có sự độc địa chỉ trong thuốc cả. Người ốm yếu da mặt như giấy thì biết cái phần huyết đã hư rồi phải uống huyết trung bừu này nó bổ khí huyết và mạnh mẽ trong mình không biết bao nhiêu mà kể, vậy xin qui ông qui bà nên mua mà dùng, còn một chứng rất hay như ham dâm-dục thái quá thì tạng thận đã kém suy thì phần người lạnh uống thuốc huyết trung bừu chứng một tuần lễ thì biết công lực thuốc hay đương nào. Còn những người vô sự không tốt uống thuốc này đôi ve sau sanh sữa nhiều lại mát. Thường khi con nít mất sữa tại khí huyết chưa đủ thành bệnh Cam-tích thường cho nó uống càng tốt, những người đàn bà đương kinh không đúng hoặc trễ hoặc sứt uống thường có sức mạnh sau đương kinh đúng tháng, những người học sinh phải bị lo lắng quá độ thì tâm huyết hóa kém sắc mặt như giấy, uống thuốc này sanh máu tươi tốt, những người già cả khí huyết suy kém tinh thần yếu đuối, hay đương thuốc này thì tự nhiên tóc xanh và đen lại có sức mạnh.

CÁCH DÙNG: Người lớn mỗi ngày uống 3 lần trước khi ăn cơm nửa giờ hoặc ăn rồi, mỗi lần một muỗng ăn súp, vậy khuấy nước ấm ăn mà uống.

Một ve lớn giá là 2100 một ve nhỏ 1520. - Đại-Lý: Bắc-kỳ, Trung-kỳ, Nam-kỳ đều có bán.

